

РОЗДІЛ 2 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОЛІТОЛОГІЇ

УДК 352.7

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2024-3-5>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ І ГРОМАДСЬКОСТІ

Байрак Сергій Олександрович,

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології та публічного управління
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0001-6290-7634

Пахолок Василь Миколайович,

кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології та публічного управління
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0002-2878-8536

У статті розглядаються теоретико-методологічні засади дослідження взаємодії органів місцевого самоврядування і громадськості, які є ключовими елементами демократичного управління на місцевому рівні. Актуальність теми зумовлена необхідністю вдосконалення механізмів взаємодії між державними органами та населенням, особливо в умовах сучасних викликів, які стоять перед українським суспільством. Дослідження теоретико-методологічних засад взаємодії органів місцевого самоврядування і громадськості демонструє важливість комплексного підходу до управління на місцевому рівні. Взаємодія з громадськістю є необхідною умовою для ефективного публічного управління, забезпечення відкритості, прозорості та підзвітності діяльності органів влади. Прозоре правове регулювання і активне залучення громадян до прийняття рішень сприяє розвитку демократичних процесів на місцях, що в умовах сучасних викликів є основою стійкого та гармонійного розвитку громад. Теоретичну основу дослідження взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості становлять концепції партисипативної демократії та належного врядування. Розглянуто підходи до визначення поняття «взаємодія». Досліджено роль участі громадськості в ухваленні рішень, що стосуються місцевого розвитку, а також значення активності населення для реалізації політики місцевого самоврядування. Визначено основні цілі які повинна передбачати комунікативна взаємодія органів місцевого самоврядування та громадськості. З огляду на важливість і актуальність досліджуваної проблеми, виділено основні теоретичні підходи до взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю та механізми їх реалізації. Акцентовано увагу на принципах, рівнях, типах та формах такої взаємодії. Сформульовано напрями щодо покращення практики взаємодії між органами місцевого самоврядування і громадськістю. Підкреслено важливість створення відкритих комунікаційних каналів, впровадження механізмів громадського контролю та залучення населення до процесів прийняття рішень.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, громадянське суспільство, політична участь, взаємодія.

Bayrak Sergiy, Pakholok Vasyi. Theoretical and Methodological Foundations of the Study of Interaction between Local Self-Government Bodies and the Public

The article examines the theoretical and methodological foundations of the study of the interaction between local self-government bodies and the public, which are key elements of democratic governance at the local level. The relevance of the topic is driven by the need to improve mechanisms of interaction between government bodies and the population, particularly in the face of contemporary challenges confronting Ukrainian society. The study of the theoretical

and methodological foundations of interaction between local self-government bodies and the public demonstrates the importance of a comprehensive approach to local governance. Public interaction is a necessary condition for effective public administration, ensuring openness, transparency, and accountability in the activities of government bodies. Transparent legal regulation and active citizen participation in decision-making contribute to the development of democratic processes at the local level, which, given the current challenges, form the basis for sustainable and harmonious community development. The theoretical foundation of the study of interaction between local self-government bodies and the public is based on the concepts of participatory democracy and good governance. The article explores approaches to defining the concept of "interaction." It examines the role of public participation in decision-making related to local development and the significance of citizen engagement in the implementation of local self-government policies. The main goals that should be included in the communicative interaction between local self-government bodies and the public are identified. Given the importance and relevance of the issue under investigation, the article highlights the main theoretical approaches to the interaction between local self-government bodies and the public and the mechanisms for their implementation. Attention is focused on the principles, levels, types, and forms of such interaction. Directions for improving the practice of interaction between local self-government bodies and the public are formulated. The article emphasizes the importance of creating open communication channels, implementing public control mechanisms, and involving the population in decision-making processes.

Key words: *local self-government bodies, civil society, political participation, interaction.*

Вступ. Ефективна взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю є ключовою складовою демократичного управління. Для її забезпечення необхідно впроваджувати прозорі та підзвітні механізми, які сприятимуть активному залученню громадян до процесів прийняття рішень. Це підвищує рівень довіри до владних інституцій та сприяє розвитку громадянського суспільства.

В Україні взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю є одним із пріоритетних напрямів реформ, що спрямовані на демократизацію суспільства, зміцнення прозорості та підзвітності влади, а також на розвиток громадянського суспільства. Національні теоретичні підходи до цієї взаємодії ґрунтуються на загальних принципах демократичного управління, адаптованих до умов і потреб сучасної України.

Матеріали та метод. Метою статті є визначити теоретико-методологічні засади дослідження взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні комплексу теоретичних методів, зокрема, аналізу та синтезу, порівняльного, структурно-функціонального, логіко-семантичного та ін., що дало змогу комплексно розглянути означену проблематику та сформулювати обґрунтовані висновки.

Результати. Теоретичну основу дослідження взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості становлять концепції партисипативної демократії та належного врядування.

Партисипативна демократія (демократія участі) – це концепція, що ґрунтується на активному залученні громадянського суспільства до процесів розробки, ухвалення та реалізації політик у різних сферах суспільного життя. Ключова ідея цієї моделі полягає в тому, що участь громадян не повинна обмежуватися лише голосуванням на виборах чи референдумах. Громадяни мають брати безпосередню участь у прийнятті рішень на державному, місцевому або галузевому рівнях. В. Бортніков визначає партисипаторну демократію як систему управління, «...в якій звичайні громадяни самостійно керують собою, а не через обраних представників, що діють від їхнього імені» [1, с. 46.].

Партисипативна демократія – це процес прийняття рішень на основі принципу активної участі громадян, який поєднує елементи прямої та представницької демократій. Серед основних переваг цієї моделі є можливість формування соціально активного та «здорового» суспільства, здатного до змін і трансформацій. Залучення громадян до процесу ухвалення рішень сприяє формуванню нової політичної куль-

тури, розвитку освітніх навичок та підвищенню рівня соціальної відповідальності. Найбільший потенціал демократія участі демонструє на місцевому рівні або в межах галузевих спільнот. Водночас існують приклади її успішного впровадження й на загальнодержавному рівні.

Належне врядування (*Good Governance*) – це концепція, яка визначає інституційне середовище для взаємодії громадян між собою та з органами влади і публічними службовцями. Основні принципи належного врядування включають: чесні вибори, представництво та участь, компетентність та спроможність, відкритість та прозорість, ефективність та результативність, верховенство права, права людини, зворотній зв'язок та чуйність, етична поведінка, інноваційність та відкритість до змін, культурне різноманіття та соціальна згуртованість, раціональне управління фінансами, підзвітність.[2].

У філософії термін «взаємодія» (інтерація) розглядається як базове поняття, що охоплює процеси взаємовпливу об'єктів або суб'єктів один на одного, а також їхню взаємозалежність. Цей термін застосовується для опису взаємозв'язків як на рівні всього суспільства, так і між його окремими групами та індивідами [3].

У сфері управління взаємодія розглядається як форма зв'язку між окремими елементами системи, що передбачає їхнє спільне функціонування та взаємне доповнення. Важливо зазначити, що ця категорія охоплює як внутрішні процеси в межах самої системи, так і зовнішні функції, які реалізуються у відносинах з іншими системами [4].

Науковці до основних ознак взаємодії відносять: а) встановлення міжсуб'єктного взаємозв'язку; б) ефективна нормативна база, що унормовує процес міжсуб'єктної взаємодії; в) погодженість заходів із метою, часом, методами, місцем; г) визначеність суб'єктивної взаємодії ієрархії влади; д) спільність функцій та завдань, що виконуються суб'єктами взаємодії [5].

Українська дослідниця О. Бабінова визначає термін «взаємодія з громад-

ськістю» як синонім поняття «зв'язки з громадськістю» або «піар» (*PR – public relations*). Це трактування охоплює процес інформування громадськості про діяльність органів публічної влади, установ чи організацій, а також просування власної діяльності. Ідеться про інформацію, яку влада прагне донести до суспільства з метою налагодження ефективної співпраці та взаємодії. Однак, на думку дослідниці, це не визначає взаємодію як кінцевий результат, а лише як один із етапів комунікації [6, с. 348].

У своєму дослідженні М. Кононенко зазначає, що ефективною формою залучення мешканців територіальних громад до вирішення питань місцевого значення є соціальне партнерство. Воно сприяє створенню умов для запровадження механізмів демократизації управління, цілеспрямовано впливає на розвиток громади та забезпечує реалізацію ключових функцій партнерського управління [7].

Взаємодія – це безперервний процес співпраці для вирішення актуальних питань, у якому всі зацікавлені сторони діють прозоро та відкрито. Важливим аспектом взаємодії органів публічної влади з громадськістю є принципи прозорості та відкритості, що дозволяють забезпечити взаємовплив між владою та громадянами. Це, своєю чергою, створює умови для реалізації громадського контролю за діяльністю владних структур.

На відміну від «зв'язків з громадськістю», процес взаємодії передбачає пошук консенсусу у відносинах із громадськістю, що вимагає активного використання різних ресурсів. Обидві сторони мають бути зацікавлені у цьому процесі, але для його успішної реалізації ініціатива повинна надходити від владних інститутів. У цьому контексті застосовується поняття «залучення громадськості», яке означає здійснення владою конкретних кроків для налагодження співпраці з населенням. Це включає залучення громадян до спільного вирішення проблемних питань та участі у процесі ухвалення управлінських рішень. Таким чином, «участь громадськості» є результатом ефективного процесу «залучення» [6].

У результаті ефективної взаємодії відбувається поступове налагодження відносин між владою та громадськістю. Коли громадяни залучаються до процесу ухвалення управлінських рішень, влада виступає як суб'єкт, що активізує діяльність громадськості: вона забезпечує необхідні умови, організовує заходи та створює можливості для участі. Унаслідок цього громадськість, яка спочатку виступає в ролі об'єкта управління, трансформується у суб'єкт. Вона починає не лише контролювати діяльність влади, а й формувати власні умови співпраці: визначає пріоритети у вирішенні актуальних проблем та пропонує свої варіанти їх розв'язання [6].

Таким чином, завдання влади полягає в забезпеченні умов для перетворення громадськості з об'єкта управління в активного суб'єкта, що відповідає Конституції України, де зазначено: «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування» [8].

Конституція України також проголошує, що «місцеве самоврядування є правом територіальної громади (жителів міста, села, селища чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл) самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України». Це положення визначає, що відносини між територіальною громадою та органами місцевого самоврядування ґрунтуються на принципах взаємодії.

У цій системі взаємодії територіальна громада може виступати як об'єкт, який отримує послуги та підлягає управлінню з боку ОМС, так і як суб'єкт, що бере участь у прийнятті рішень та управлінні громадськими справами. Це відповідає конституційному праву громади реалізовувати механізми як безпосередньої демократії (наприклад, через референдуми та збори громадян), так і представницької демократії (через обрані органи місцевого самоврядування) [9].

Комунікативна взаємодія органів місцевого самоврядування та громадян-

ського суспільства передбачає досягнення кількох ключових цілей.

На процесуальному рівні (у повсякденній діяльності) головною метою є підтримання політичної та соціально-економічної стабільності, а також забезпечення постійного узгодження інтересів між сторонами.

З точки зору стратегічних перспектив розвитку, основною спільною метою суб'єктивно-об'єктивної взаємодії є підвищення якості життя громадян. Це включає створення належних умов для праці та забезпечення екологічно чистого, безпечного та здорового середовища для життя.

Такі цілі відповідають концепції «стійкого людського розвитку», що стає особливо актуальною в умовах демократизації та децентралізації влади в Україні. Розбудова полісуб'єктної взаємодії або партнерства виступає важливим чинником формування демократії учасницького типу, яка передбачає постійне представництво різних соціальних інтересів. Це також сприяє подоланню відчуження влади від громадян та забезпечує їхню активну участь у прийнятті рішень [10].

Із точки зору функціонального підходу, взаємовідносини органів місцевого самоврядування з громадськістю спрямовані на: встановлення комунікативної взаємодії, забезпечення контролю суспільної думки, інформування громадськості, забезпечення прав та інтересів громадян, формування іміджу владних інституцій, визначення суспільних настроїв, залучення громадськості до процесу визначення та формування напрямів державної політики на рівні місцевого самоврядування, налагодження стратегічних механізмів комунікативної взаємодії з метою підвищення ефективності управлінських рішень, встановлення партнерських відносин між владою та громадськістю, досягнення порозуміння в умовах співпраці.

З огляду на важливість і актуальність досліджуваної проблеми, можна виділити кілька основних *теоретичних підходів* до взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. Серед ключових варто визначити наступні.

1) Демократичний підхід, який передбачає принципи участі та підзвітності. В українському законодавстві передбачено можливість громадян брати участь у процесах прийняття рішень через такі інструменти, як громадські слухання, консультації, електронні петиції. Закони про доступ до публічної інформації та антикорупційне законодавство створюють основу для підзвітності органів влади перед громадськістю.

2) Інституційний підхід, який полягає у створенні громадських рад при органах публічної влади та місцевого самоврядування для консультацій та обговорення важливих питань. Впровадження електронних систем підвищує прозорість, спрощує доступ до публічної інформації та забезпечує участь громадян у процесах ухвалення рішень.

3) Комунікативний підхід, що передбачає організацію публічних обговорень (відкриті зустрічі, форуми, платформи), на яких громадяни можуть висловлювати свої думки та пропозиції. Використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій сприяє інформуванню громадськості та забезпеченню зворотного зв'язку [11, с. 283].

Означаючи викладене, можемо виділити основні механізми взаємодії громадськості з органами місцевого самоврядування: *нормативно-правовий, організаційний, економічний, інформаційно-комунікативний, соціально-мотиваційний.*

Нормативно-правовий механізм включає систему нормативно-правових документів різної юридичної сили, що регулюють взаємодію органів публічної влади та громадськості. Він охоплює вітчизняні акти, які визначають порядок підготовки та проведення місцевих референдумів, загальних зборів громадян за місцем проживання, громадських слухань, а також внесення місцевих ініціатив членами громади для розгляду органами місцевої влади.

Організаційний механізм передбачає створення спеціальних структур для покращення взаємодії, наприклад, громадських рад з дорадчим статусом. Ці ради забезпечують участь громад-

ськості у процесі обговорення та ухвалення альтернативних рішень.

Економічний механізм передбачає наявність ресурсів в органах публічної влади для підтримки співпраці з громадськістю. Водночас він акцентує на економічній незалежності та спроможності організацій громадянського суспільства діяти як повноправні партнери влади.

Інформаційно-комунікативний механізм забезпечує підвищення рівня поінформованості громадян. Це включає публічні звіти посадових осіб, випуск брошур, буклетів, інформаційних вісників, листівок, розміщення інформації на стендах та в ЗМІ, організацію прес-конференцій та презентацій проєктів. Також застосовуються інструменти комунікації, такі як «гарячі лінії» для оперативного зв'язку з громадськістю та поширення інформації про актуальні події чи проблеми

Соціально-мотиваційний механізм сприяє соціальному та моральному налаштуванню всіх учасників взаємодії на активну співпрацю та її подальший розвиток [12].

Основні *принципи взаємодії* органів місцевого самоврядування з громадськістю в умовах розвитку демократії включають:

- партнерська рівність – взаємодія влади та громадськості на рівноправній основі;
- реальність громадської участі – забезпечення можливості для громадян брати активну участь у процесах ухвалення рішень;
- послідовність – дотримання логічності та впорядкованості у реалізації спільних ініціатив;
- адекватне представництво – забезпечення справедливого представлення інтересів усіх соціальних груп громади;
- субсидіарність – передача прийняття рішень на найнижчий можливий рівень управління, де ці рішення можуть бути ефективно реалізовані;
- відповідальність – відповідальність влади та громадськості за результати взаємодії;
- відкритість і прозорість – забезпечення доступу громадськості до інформації про діяльність ОМС;

– системність і постійність – регулярність та структурованість процесів взаємодії з громадськістю;

– компетентність і професіоналізм – належний рівень знань і навичок працівників ОМС у встановленні ефективної комунікації;

– добросовісність – дотримання етичних норм і принципів у роботі;

– точність – надання коректної та актуальної інформації під час взаємодії з громадянами.

Ці принципи сприяють підвищенню ефективності взаємодії ОМС з громадськістю, зміцненню довіри та розвитку демократії на місцевому рівні.

Взаємодію органів місцевого самоврядування із громадськістю можна охарактеризувати як «суб'єктивно-об'єктивну», оскільки вона передбачає двосторонню комунікацію та взаємний вплив обох сторін. Згідно з «Кодексом кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень», ухваленим Конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи на засіданні 1 жовтня 2009 р., існує чотири рівні участі громадськості, які варіюються залежно від ступеня залученості.

1. Інформування – забезпечення громадян необхідною інформацією про діяльність органів влади та актуальні питання через:

- публікації у ЗМІ;
- прес-конференції;
- поширення буклетів, брошур, інформаційних листівок;
- підготовку та розповсюдження прес-релізів.

2. Консультування – залучення громадськості до обговорення та ухвалення рішень шляхом:

- проведення громадських слухань;
- діяльності дорадчих комітетів і громадських рад;
- організації консультацій з питань, що мають значення для громади.

3. Діалог – взаємний обмін думками та обговорення між владою та громадськістю для досягнення спільного розуміння.

4. Партнерство – підтримка та розвиток громадських ініціатив, що сприяють

розв'язанню місцевих проблем і підвищенню активності громади [13, с. 7–9].

У системі відносин громадськість – ОМС ключовими типами взаємодії є:

1. Делегування повноважень – громадяни передають депутатам представницьких органів право ухвалювати рішення та реалізовувати політику на місцевому рівні.

2. Громадський моніторинг, контроль та експертиза – суспільство здійснює нагляд за діяльністю ОМС, оцінюючи її ефективність та відповідність суспільним потребам.

Залежно від специфіки роботи та обсягу повноважень суб'єктів, взаємодія органів місцевого самоврядування із громадськістю може набувати різних форм. Основними формами залученості громадян до реалізації влади на місцевому рівні є:

- Участь у місцевих ініціативах – внесення пропозицій для вирішення конкретних проблем громади.

- Громадські збори – зустрічі громадян для обговорення питань, що мають значення для громади.

- Участь у роботі органів самоорганізації населення – залучення до діяльності ОСН на рівні будинків, вулиць чи кварталів.

- Участь у роботі громадських рад – залучення представників громадськості до дорадчих органів при ОМС для обговорення рішень.

Форми співпраці, що успішно застосовуються у західноєвропейських країнах:

- консультації з громадськістю – обговорення з громадянами важливих питань перед прийняттям рішень;

- інформування громадськості – забезпечення доступу до актуальної інформації про діяльність влади;

- бюджети участі – залучення громадян до розподілу частини місцевого бюджету;

- круглі столи та фокус-групи – обговорення актуальних питань із залученням представників громадськості та експертів;

- громадські дорадчі комітети – органи, що забезпечують консультації між громадянами та владою;

- соціальний моніторинг та громадські слухання – контроль громадськості над рішеннями та діяльністю ОМС;

- організація громади – сприяння самоорганізації громадян задля вирішення місцевих проблем;

- громадська просвіта та опитування громадської думки – підвищення обізнаності громадян і врахування їхніх поглядів у процесі ухвалення рішень;

- створення громадських коаліцій – об'єднання різних громадських організацій для спільного впливу на політику та прийняття рішень [14].

Сучасний прогрес сприяє появі нових форм взаємодії влади із громадськістю, до яких належать:

- волонтерство – залучення громадян до виконання соціально важливих завдань на добровільній основі;

- омбудсмени – спеціальні уповноважені особи для захисту прав громадян і забезпечення контролю за діяльністю влади;

- структури для захисту інтересів громадян – установи та організації, що забезпечують правовий та соціальний захист населення;

- центри громадської активності – місця, де громадяни можуть брати участь у суспільних проєктах, ініціативах та обговореннях.

Враховуючи, що органи державної влади на місцевому рівні діють за принципом «дозволено те, що прямо передбачено законом», а діяльність органів місцевого самоврядування базується на принципі «дозволено те, що не заборонено законом», можливості взаємодії з громадськістю є більш гнучкими. Це означає, що перелік форм співпраці не є вичерпним і може розширюватися залежно від актуальних потреб і викликів громади [15].

Отже, ОМС мають орієнтувати свою діяльність на пошук та впровадження ефективних механізмів взаємодії, які максимально враховуватимуть інтереси всіх членів громади. Ці механізми слід систематизувати та оформлювати у вигляді конкретних пропозицій, що будуть використовуватись для ухвалення рішень і впровадження на місцевому рівні.

Перспективні напрями взаємодії публічної влади та громадськості включають:

- залучення громадськості до формування стратегії місцевого розвитку – забезпечення участі громадян у визначенні пріоритетів та напрямів розвитку громади;

- бюджети участі – надання громадянам можливості брати участь у розподілі частини місцевого бюджету;

- розбудова мережі комітетів самоорганізації населення – підтримка ініціатив зі створення комітетів на рівні будинків, кварталів чи вулиць для вирішення місцевих питань;

- формування громадських рад – створення рад при ОМС відповідно до конкретних сфер взаємодії для консультацій та обговорення важливих рішень;

- постійний обмін інформацією – налагодження відкритої комунікації між владою та громадськістю для своєчасного інформування про актуальні питання та рішення;

- запровадження практики електронних петицій – інструменти, які дозволяють громадськості висловлювати свої пропозиції, зауваження або вимоги до органів влади з важливих суспільних питань, за умови зібрання певної регламентованої кількості підписів у електронному вигляді.

Висновки. Взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю – це процес співпраці між ОМС і активними групами чи окремими членами територіальної громади для координації дій у вирішенні спільних проблем. Метою цієї взаємодії є успішна реалізація функцій та завдань ОМС. Основні функції такої співпраці включають: створення умов для ефективної реалізації прав та інтересів громадян, забезпечення реальної участі громадськості у формуванні політики місцевого самоврядування, комунікація між органами влади та громадськістю на основі компромісу, формування позитивного іміджу ОМС і забезпечення ефективної комунікації.

Інструменти взаємодії ОМС із громадськістю відіграють важливу роль у демократизації держави. Від їх ефек-

тивності залежить успішність процесу двосторонньої взаємодії та якість прийняття управлінських рішень, а також рівень політичної активності громадян. У практичній площині формами безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні є: консультації з гро-

мадськістю, круглі столи, громадський бюджет, опитування громадської думки, соціальний моніторинг, інформування, організація громади, громадські дорадчі комітети, громадські слухання, фокус-групи, громадська просвіта, створення громадських коаліцій тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бортніков В. Особливості участі громадян в концептуальних моделях демократії. *Політичний менеджмент*. 2007. №3. С. 38–50.
2. 12 принципів доброго врядування. Рада Європи. URL: <http://surl.li/azsbrj> (дата звернення: 03.11.2024).
3. Кожушко С. Взаємодія як філософське й психологічне поняття URL: <http://social-science.com.ua/article/1221>. (дата звернення 25.07.2021).
4. Теорія управління в органах внутрішніх справ: навч. посіб. / за ред. В. А. Ліпкана. Київ: КНТ, 2007. 884 с.
5. Завальна Ж. Щодо питання врегулювання взаємодії органів публічно влади у договірних формах. *Право України*. 2010. № 7. С. 176–181.
6. Бабінова О. Взаємодія органів державного управління та місцевого самоврядування з громадськістю як предмет теоретичного аналізу. *Вісник НАДУ*. 2004. № 3. С. 345–353.
7. Кононенко М. Соціальна солідарність: витоки, зміст та значення для ефективної взаємодії місцевої влади з громадянами. *Актуальні проблеми державного управління*. 2007. № 2(32). С. 160–167.
8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. URL: <http://surl.li/amvmct> (дата звернення 23.08.2024).
9. Муркович Л. Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування і територіальної громади URL: <http://surl.li/roomax> (дата звернення 15.09.2024).
10. Стойка А. Механізми ефективної взаємодії органів державної влади і громадських об'єднань на регіональному рівні: автореф. дис. к. держ. упр.: 25.00.02. Донецьк: Донецький держ. ун-т управління, 2006. 24 с.
11. Гончаренко В. Теоретичні засади взаємодії органів публічної влади з громадськістю: вітчизняний аспект. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024, № 5(5). С. 277–287.
12. Беззубко Л. Про деякі механізми взаємодії членів громади з органами місцевого самоврядування. *Менеджер ДонДУУ*. 2007. № 1. С. 76–81.
13. Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень Ради Європи. 2009. 19 с. URL: <https://rm.coe.int/16802eeddb> (дата звернення: 16.10.2024)
14. Взаємодія з громадськістю в умовах реалізації адміністративної реформи. Івано-Франківськ: Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації, 2012. 195 с.
15. Євтухова Т.І., Легенько Ю.В., Міщенко Р.І., Родіонов О.В., Родіонов О.В., Руденко О.М. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні: навч.-метод. посіб. Київ: [б. в.], 2013. 250 с.

REFERENCES:

1. Bortnikov V. (2007). Osoblyvosti uchasti hromadian v kontseptualnykh modeliakh demokratii [Peculiarities of citizen participation in conceptual models of democracy]. *Politychnyi menedzhment*. № 3. S. 38–50. [in Ukrainian]
2. Rada Yevropy. 12 pryntsyviv dobroho vriaduvannia [12 principles of good governance]. Retrieved from: <http://surl.li/azsbrj> [in Ukrainian]
3. Kozhushko S. (2013). Vzaiemodiia yak filososfske y psykhohohichne poniattia [Interaction as a philosophical and psychological concept]. Retrieved from: <http://social-science.com.ua/article/1221> [in Ukrainian]
4. Lipkan V. A. (red.). (2007). Teoriia upravlinnia v orhanakh vnutrishnikh sprav: navch. posib. [Theory of management in internal affairs bodies: a study guide]. Kyiv: KNT, 884 s. [in Ukrainian]

5. Zavalna Zh. (2010) Shchodo pytannia vrehuliuvannia vzaiemodii orhaniv publichno vldy u dohovirnykh formakh [Regarding the issue of regulating the interaction of public authorities in contractual forms]. *Pravo Ukrainy*. № 7. S. 176–181. [in Ukrainian]

6. Babinova O. (2004). Vzaiemodiia orhaniv derzhavnoho upravlinnia ta mistsevoho samovri- aduvannia z hromadskistiu yak predmet teoretychnoho analizu [Interaction of state administra- tion and local self-government bodies with the public as a subject of theoretical analysis]. *Visnyk NADU*. № 3. S. 345–353. [in Ukrainian]

7. Kononenko M. (2007). Sotsialna solidarnist: vytoky, zmist ta znachennia dlia efektyvnoi vzaiemodii mistsevoi vldy z hromadianamy [Social solidarity: origins, content and significance for effective interaction of local authorities with citizens]. *Aktualni problemy derzhavnoho uprav- linnia*. № 2(32). S. 160–167. [in Ukrainian]

8. Verkhovna Rada of Ukraine (2020). Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 [Con- stitution of Ukraine: Law of Ukraine dated 28.06.1996]. Retrieved from: <http://surl.li/amvmct> [in Ukrainian]

9. Murkovych L. Osoblyvosti vzaiemodii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia i terytorialnoi hromady [Peculiarities of interaction between local self-government bodies and the territorial community]. Retrieved from: <http://surl.li/roomax> [in Ukrainian]

10. Stoika A. (2006) Mekhanizmy efektyvnoi vzaiemodii orhaniv derzhavnoi vldy i hro- madskykh obiednan na rehionalnomu rivni: avtoref. dys. k. derzh. upr.: 25.00.02 [Mechanisms of effective interaction between state authorities and public associations at the regional level: abstract of the dissertation of a candidate of public administration: 25.00.02]. Donetsk: Donet- skyi derzh. un-t upravlinnia, 24 s. [in Ukrainian]

11. Honcharenko V. (2024). Teoretychni zasady vzaiemodii orhaniv publichnoi vldy z hro- madskistiu: vitchyzniani aspekt [Theoretical principles of interaction of public authorities with the public: domestic aspect]. *Uspikhy i dosiahnennia u nauksi*. № 5(5). S. 277–287 [in Ukrainian]

12. Bezzubko L. (2007). Pro deiaki mekhanizmy vzaiemodii chleniv hromady z orhanamy mistsevoho samovriaduvannia [About some mechanisms of interaction of community members with local self-government bodies]. *Menedzher DonDUU*. № 1. S. 76–81 [in Ukrainian]

13. N.a. (2009). Kodeks krashchykh praktyk uchasti hromadskosti u protsesi pryiniattia rishen Rady Yevropy [Code of best practices for public participation in the decision-making process of the Council of Europe]. 19 s. Retrieved from: <https://rm.coe.int/16802eeddb> [in Ukrainian]

14. N.a. (2012). Vzaiemodiia z hromadskistiu v umovakh realizatsii administratyvnoi reformy [Interaction with the public in the conditions of implementation of administrative reform]. Iva- no-Frankivsk: Ivano-Frankivskyi tsentr nauky, innovatsii ta informatyzatsii, 195 s. [in Ukrainian]

15. Yevtukhova T.I., Lehenko Yu.V., Mishchenko R.I., Rodionov O.V., Rodionov O.V., Rudenko O.M. (2013). Uchast hromadskosti u protsesi pryiniattia rishen na mistsevomu rivni: navch.-metod. posib [Public participation in the decision-making process at the local level: edu- cational and methodological guide]. Kyiv, 250 s. [in Ukrainian]